

Z LETADLA ZBYLY JEN KOVOVÉ TRUBIČKY. JINAK CELÉ SHOŘELO.

Imrich Gablech (*1915 – †2016)

Letec Imrich Gablech z Havlíčkova Brodu patří k těm, kteří se zapojili do bojů proti Hitlerovi ještě na samém začátku války. Těsně před ní totiž se svým letadlem odvážně přeletěl do Polska a tam se zúčastnil válečných operací.

Na přepadení Polska nedokáže zapomenout. Navzdory tomu, že polská armáda prakticky jen ustupovala, on se svým letadlem bojoval. *„Pronásledovali mne. Poslední záchrana byla řeka Visla. Bylo slunečno, hladina se leskla a já se přilepil na vodu, která byla jako zrcadlo. Oni mne nemohli tak snadno zaměřit,“* vypráví.

Jenže musel přistát. Letiště bylo v plamenech, tak to zkoušel do korun stromů, které zdálky vypadaly jako louka. *„Pak jsem uviděl mýtinu a zkusil přistát na ní.“* Skončilo to saltem. Víc si nepamatuje. Když se probral, seděl opřený o borovici a vzpomínal na dětství, kdy si jako malí kluci dělali ohničky. Jeden takový ohniček viděl – to bylo jeho letadlo. *„Z letadla zbyly jen kovové trubičky [...]. Jinak celé shořelo.“*

Imrich Gablech se narodil 4. listopadu 1915 poblíž slovenského Nového Mesta nad Váhom. Rodiče byli zemědělci, ale synovi dopřáli vzdělání, takže začal chodit na gymnázium a získal prospěchové stipendium. Otec s matkou si představovali, že bude knězem, ale on se přihlásil k letectvu. Později vzpomínal, že pro rodiče to byla rána. Takže absolvoval leteckou školu. Poté působil v polní letce na Slovensku. Po rozpadu Československa a okupaci českých zemí myslel jen na to, jak by mohl utéct do ciziny a bojovat. Slovenský štát se tedy rozhodl opustit. Stalo se to dne 7. června 1939, kdy čtyři letadla uletěla ze Slovenska do Polska.

V polském Deblinu začal působit v rámci polského letectva. Při německém náletu na Deblin stačil uletět, ale při pronásledování havaroval. Ovšem podařilo se mu najít jiný stroj a znovu uletět. Mířil na východ Polska, kde se setkal s dalšími letci. Jenže tam už polské území zabírali sovětsí vojáci, a sice podle dohod vyplývajících z paktu Molotov–Ribbentrop, což samozřejmě Gablech nemohl tušit. Takže 18. září 1939 byla jeho skupina obklíčena a on zatčen. Zažil hlad a násilné rabování. On sám byl obviněn ze špionáže.

Hned na začátku zažil, jak mu sovětský důstojník nařizoval podepsat jakýsi protokol. *„V ruštině! O půlnoci! Já řekl, že nepodepíšu, že nerozumím. A on vytáhl pistoli a přiložil mi ji*

ke spánku: Podepiš! Ale já jsem nepodepsal. Sovětský důstojník se překvapeně divil, že se nebojím. A pistoli schoval.“ Jenže to pořád nebylo to nejhorší. „Nejhorší bylo, když jsem v gulagu oslepl. Z hladu! Dostal jsem se z toho díky rybímu tuku, který jsem jedl a který mi pomohl. Ten gulag byl opravdu nejhorší, ale pořád jsem věřil, jsem věřící člověk, i v těch nejhorších chvílích jsem věřil.“

Zachránilo ho vypuknutí války mezi Hitlerem a Stalinem. Bývalí spojenci se stali nepřáteli a Sovětský Svaz potřeboval každého vězně. A také potřeboval spolupracovat s Brity, kteří do té doby bojovali sami. Gablech byl propuštěn z lágru a dostal se do Británie, kde se přihlásil k československé jednotce. Chtěl zase létat, ale při přistání se mu udělalo špatně. Omdlel. Byl to samozřejmě ještě následek jeho pobytu v sovětském lágru.

„Omdlel jsem při přistání, a britský důstojník mne vzal do kanceláře. Já jsem ještě pořádně neuměl anglicky, tak jsem se domlouval tak tak. On mi nalil whisky a ptal se, v čem je problém. Já řekl, že jsem se vrátil z gulagu. On se zlobil, že jsem to neřekl hned, že jsem na to měl upozornit. Ale já se bránil. Řekl jsem, že my jsme malý stát, a já jsem utekl, abych bojoval. Že chci bojovat [...]. Neutekl jsem proto, abych se někde schovával [...]. Proto jsem utekl [...].“

Pracoval tedy jako letecký dispečer, což mu vydrželo až do konce války. Po návratu do osvobozeného Československa působil u letecké kontroly, rok po komunistickém převratu byl však z armády propuštěn. Nemohl sehnat zaměstnání, nakonec jich vystřídal více, například pracoval jako účetní v pilníkárně. V roce 1951 byl dokonce krátce zatčen. Pro komunistický režim byl totiž nebezpečný stejně jako ostatní odvážní letci z Británie.

Nakonec se dočkal pádu komunismu a také uznání od Čechů, Slováků, Britů, Rusů i Poláků. Pokud mu stačily síly, účastnil se besed ve školách a vyprávěl své vzpomínky.

Autor textu Luděk Navara